

איזהו גיבור?

אחד הערכים של חג החנוכה הוא הגבורה. גבורתם של המכבים שנלחמו כמעטים מול רבים נחקקה על דפי ההיסטוריה. גם בימינו אנו רואים מעשי גבורה סביבנו. אבל מה היא בעצם גבורה? ומיהו גיבור? על כך נלמד בדף הלימוד שלפניכם.

2. מה אתם הייתם עונים לשאלה זו של אלכסנדר מוקדון? כיצד אתם הייתם מגדירים מהי גבורה ומיהו גיבור?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

כשכבש אלכסנדר מוקדון (השליט היווני הגדול) את ארץ ישראל הוא פגש בחכמי הנגב, וביקש לשאול אותם מספר שאלות. אחת השאלות ששאל אותם הייתה:

"איזהו גיבור?"

וחכמי הנגב השיבו לו:

"הכובש את יצרו."

(מעובד על פי תלמוד בבלי, מסכת תמיד, ל"ב, ע"א)

1. מה חשב אלכסנדר מוקדון, שכבש "חצי מהעולם" - כששמע את תשובתם של חכמים? האם הוא הסכים עם התשובה שלהם? מה הוא חשב שנכון לענות על השאלה ששאל?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. נסו לדמיין את יהודה המכבי בשדה הקרב - עם הלוחמים הרבים שנותרו איתו. כיצד לדעתכם הרגישו הלוחמים שנותרו באותו הזמן? האם ראו בעצמם גיבורים? מדוע?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"ויאמר [יהודה] לבוני בתים (אלו שזה עתה סיימו לבנות את ביתם) ולמארשי (אלו שזה עתה התארסו עם אהובת ליבם) ונוטעי כרמים (אלו שזה עתה סיימו לטעת את הכרם החדש שלהם) ולרכי הלבב - לשוב איש אל ביתו, ויסעו המחנה ויחנו מדרום לאמאוס. ויאמר יהודה התאזרו והיו לבני חייל והיו נכונים (מוכנים) לבוקר להילחם בגויים אשר נאספו עלינו להשמידנו ולהשמיד את מקדשנו."

(ספר מקבים, א, ג)

1. מיהם "רכי הלבב" להבנתכם? מדוע לדעתכם יהודה המכבי משחרר את כל "רכי הלבב" לשוב אל ביתם?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. מיהו הגיבור ומהי הגבורה על פי יהודה המקבי?

.....

.....

.....

.....

.....

4. האם לדעתכם יהודה המקבי היה מסכים עם דבריהם של חכמים שאמרו: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו?"

.....

.....

איזהו גיבור? חלק ב

**1. מהי ההגדרה של יצחק שדה לגבורה?
סמנו בקטע את המילים מהן אתם לומדים את התשובה.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(יצחק שדה)

יצחק שדה כונה "הזקן", היה אלוף בצה"ל וממקימיו, ממנהיג, מחנך, מחזאי וסופר.

הבנות בכיתה קבעו ערב סרט אבל לא מוכנות להזמין את נועה. הודעתי להן שאם נועה לא מוזמנת - גם אני לא מגיעה! אני לא אשנה את דעתי, למרות שהן לא מדברות איתי מאז.

3. האם סימבה היא אמיץ וגיבור לדעתכם? מדוע?

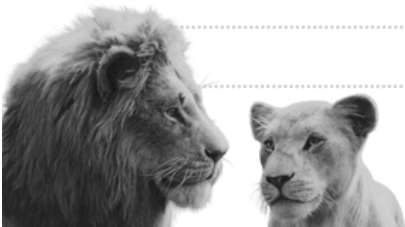
.....

.....

.....

.....

.....

(מלך האריות, דיסני)

"הגבורה איננה פסגה, היא דרך העפלה שאין בה קפיצות. היסוד שבגבורה אינו האומץ אלא הנכונות להקרבה עצמית. לאומץ שבגבורה יכול להגיע גם האיש המפחד אם חזקה בו נכונות ההקרבה. הפחד הוא מעצור והאיש הנכון יתגבר גם על המעצור הזה... הגבורה האמיתית מתגלה גם בחולין של יום יום. אנו רגילים לייחס את מעשה הגבורה לצבאיות, מסיבה מובנה; מהלוחם נדרשת הסכמה להקרבה מקסימלית, לקורבן חיים. אך אין זו ההגדרה היחידה. לא הפחדנות היא היפוכה של הגבורה אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גיבור לא יהיה... הגבורה היא קודם כל מידה מוסרית... זו היא הצורה הנעלה ביותר של הישרות וביסודה עומדת אהבת הזולת".

2. קראו את שני הסיפורים שלהלן וסמנו את הסיפור המבטא גבורה כפי שמגדיר אותה יצחק שדה:

בהפסקה האחרונה ויתרנו על תורנות המגרש שלנו ונתנו לכיתה המקבילה לשחק במקומונו למרות שהיום תורנו, כי הם היו מאוכזבים אחרי שהפסידו בתחרות הספורט העירונית.

נלה: "אני חושבת שאתה אמיץ".
מופסה: "זזו, קח מפה את נלה, עלי ללמד את בני לקח".
מופסה: "סימבה... סימבה אני מאוד מאוכזב ממך".
סימבה: "אני יודע".
מופסה: "יכולת להיהרג, עברת ביודעין על האיסורים שלי, וגרוע מזה סיכנת גם את נלה".
סימבה: "רק ניסתי להיות אמיץ כמוך".
מופסה: "אני אמיץ רק כשיש צורך. סימבה, להיות אמיץ אין פירושו ללכת לחפש צרות".

איזהו גיבור?

- המקורות השונים שקראתם מציעים כל אחד הסבר אחר לגבורה.**
- האם אתם מכירים פרשנות נוספת לגבורה?
 - אילו מהפרשנויות השונות לגבורה נראית לכם הנכונה ביותר?
 - כיצד אתם הייתם מגדירים גבורה?

איזהו גיבור?

הכנה לפעילות חונכות לנבד חנוכה

עליכם להכין לימוד על גבורה לפעילות חונכות לילדים והילדות בכיתות הצעירות.

לאחר שלמדתם בעצמכם על גבורה ופשרנויות שונות למושג זה הכינו את הלימוד עבור הלומדים הצעירים.

א. חשבו ובחרו עד ששה גיבורים וגיבורות שאתם מכירים - הם יכולים לבטא סוגים שונים של גבורה. הכינו דף ובו תמונות של הגיבורים שבחרתם. בחונכות הציגו לילדים את הגיבורים שבחרתם ושאלו אותם מי מבין הדמויות הוא גיבור בעיניהם ומדוע.

ב. צרו דף לימוד:

1. בחרו 2 מקורות מתוך דף הלימוד שלמדתם שמתאימים ללימוד לצעירים.

2. כתבו שאלות עליהם תרצו לדון עם החניכים. אפשר להיעזר בשאלות שנשאלתם אתם בדף הלימוד.

3. בחרו מקור אחד נוסף המלמד על גבורה. כתבו גם עליו שאלה או שתיים לדיון.

4. הוסיפו לדף הלימוד את השאלות הבאות המסכמות את הלימוד:

איזהו גיבור?

המקורות השונים שקראתם מציעים כל אחד הסבר אחר לגבורה.

- אילו מהפרשנויות השונות לגבורה נראית לכם הנכונה ביותר?
- כיצד אתם הייתם מגדירים גבורה?

ג. תכננו פעילות יצירה שתבטא את הלימוד שלכם עם החניכים ואת הפרשנות שלכם למושג "גבורה".

צרו יחד עם הילדים מטבע 'גבורה' על המטבע הטביעו סמל, ציור או מילים שימחישו את הגבורה בעיניכם.

למה מטבע?

בעבר מלכים ושליטים יצרו מטבעות עם דיוקנם או סמלים לבטא את שלטונם או ניצחונם.

גם לממלכה החשמונאית היו מטבעות ששימשו אותם בתקופת שלטונם בארץ ישראל.

בניגוד למטבעות יווניים, רומיים וכדומה שבהם היו מטביעים את דמות דיוקן המנהיג או האלים, מטבעות החשמונאים הציגו סמלים בלבד, ולא דיוקנאות.

איזהו גיבור?

הכנה לפעילות חונכות לכבוד חנוכה

עליכם להכין לימוד על גבורה לפעילות חונכות לילדים והילדות בכיתות הצעירות.

לאחר שלמדתם בעצמכם על גבורה ופשרנויות שונות למושג זה הכינו את הלימוד עבור הלומדים הצעירים.

א. חשבו ובחרו עד ששה גיבורים וגיבורות שאתם מכירים - הם יכולים לבטא סוגים שונים של גבורה. הכינו דף ובו תמונות של הגיבורים שבחרתם. בחונכות הציגו לילדים את הגיבורים שבחרתם ושאלו אותם מי מבין הדמויות הוא גיבור בעיניהם ומדוע.

ב. צרו דף לימוד:

1. בחרו 2 מקורות מתוך דף הלימוד שלמדתם שמתאימים ללימוד לצעירים.

2. כתבו שאלות עליהם תרצו לדון עם החניכים. אפשר להיעזר בשאלות שנשאלתם אתם בדף הלימוד.

3. בחרו מקור אחד נוסף המלמד על גבורה. כתבו גם עליו שאלה או שתיים לדיון.

4. הוסיפו לדף הלימוד את השאלות הבאות המסכמות את הלימוד:

איזהו גיבור?

המקורות השונים שקראתם מציעים כל אחד הסבר אחר לגבורה.

- אילו מהפרשנויות השונות לגבורה נראית לכם הנכונה ביותר?
- כיצד אתם הייתם מגדירים גבורה?

ג. תכננו פעילות יצירה שתבטא את הלימוד שלכם עם החניכים ואת הפרשנות שלכם למושג "גבורה".

צרו יחד עם הילדים 'עיטור גבורה' (בהשראת עיטורי צה"ל) ועצבו אותו - בחרו סמל, ציור או מילים שימחישו את הגבורה בעיניכם.

(בעיטורי צה"ל מופיע סמל צה"ל, בחרו סמל שמתאים בעיניכם לעיטור למעשי גבורה כפי שאתם מבינים מהי גבורה)

עטורי צה"ל

הם אותות ועטורים המעניקים לחילי וקציני צה"ל, שהפגינו אומץ לב וגבורה יוצאי דופן, בדרך כלל בשעת לחימה. רבים מבין מקבלי העטורים נהרגו תוך כדי בצוע המעשה שבגיננו עטרו. עטורי צה"ל נחלקים לשתי קבוצות: עטורים, וציונים לשבח. ישנו מדרג ברמת העטור או הציון לשבח. עטור הגבורה, העטור הגבוה ביותר שנתן בצה"ל, מענק "על גבורה עלאית, בעת לחימה, מול פני האויב, תוך חרוף נפש". לעטור הגבורה סרט בצבע צהב. עטור העז - העטור השני בחשיבותו - מענק "על מעשה גבורה, שנעשה במלוי תפקיד קרבי, תוך חרוף נפש". לעטור העז סרט בצבע אדם. עטור המופת - העטור השלישי בחשיבותו - מענק על "מעשה שנעשה באומץ לב והוא ראוי לשמש מופת". לעטור המופת סרט בצבע כחל.

איזהו גבור?

אחד הערכים של חג התנקה הוא הגבורה. גבורתם של המכבים שנלחמו כמעטים מול רבים נחקקה על דפי ההיסטוריה. גם בימינו אנו רואים מעשי גבורה סביבנו. אבל מה היא בעצם גבורה? ומיהו גבור? קראו את המקורות שלפניכם:

כשכבש אלכסנדר מוקדון (השליט היוני הגדול) את ארץ ישראל הוא פגש בחכמי הנגב, ובקש לשאל אותם מספר שאלות. אחת השאלות ששאל אותם הייתה: "איזהו גבור?" וחכמי הנגב השיבו לו: "הכובש את יצרו".

(מעבד על פי תלמוד בבלי, מסכת תמיד, ל"ב, ע"א)

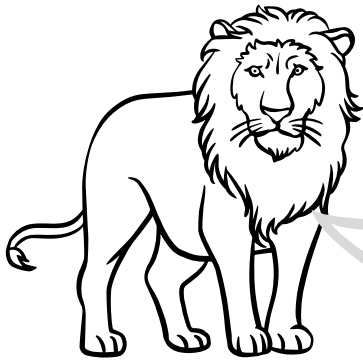
1. למה הכוונה במלים "הכובש את יצרו"?
2. מהו היצר שצריך הגבור לכבש?

"ויאמר [יהודה] .. לרפי הלבב - לשוב איש אל ביתו, ויסעו המחנה ויחנו מדרום לאמאוס. ויאמר יהודה התאזרו והיו לבני חיל והיו נכונים (מוכנים) לבקר להלחם בגויים אשר נאספו עלינו להשמידנו ולהשמיד את מקדשנו".

(ספר מקבים, א, ג)

1. מיהם "רפי הלבב"?
2. מדוע לדעתכם יהודה המכבי משחרר את כל "רפי הלבב" לשוב אל ביתם ולא מאפשר להם להצטרף למלחמה?
3. כיצד לדעתכם הרגישו הלוחמים שנותרו עם יהודה המכבי ויצאו להלחם? האם ראו בעצמם גבורים? מדוע?

1. האם סימבה היה אמיץ וגבור לדעתכם? מדוע?

נלה: "אני חושבת שאתה אמיץ".
 מופסה: "זזו, קח מפה את נלה, עלי ללמד את בני לקח".
 מופסה: "סימבה... סימבה אני מאוד מאכזב ממך".
 סימבה: "אני יודע".
 מופסה: "יכלת להרג, עברת בידועין על האסורים שלי, וגרוע מזה ספנת גם את נלה".
 סימבה: "רק נסיתי להיות אמיץ כמוך".
 מופסה: "אני אמיץ רק כשיש צרף. סימבה, להיות אמיץ אין פרושו ללכת לחפש צרות".

(מלך האריות, דיסני)

כיצד אתם הייתם מגדירים גבורה? השלימו את המשפט במלים שלכם:

! _____ איזהו גבור?

איזהו גבור?

"הגבורה איננה פסגה, היא דרך העפלה שאין בה קפיצות. היסוד שבגבורה אינו האומץ אלא הנכונות להקרבה עצמית. לאומץ שבגבורה יכול להגיע גם האיש המפחד אם חזקה בו נכונות הקרבה. הפחד הוא מעצור והאיש הנכון יתגבר גם על המעצור הזה... הגבורה האמיתית מתגלה גם בחולין של יום יום. אנו רגילים לייחס את מעשה הגבורה לצבאיות, מסיבה מובנה; מהלוחם נדרשת הסכמה להקרבה מקסימלית, לקורבן חיים. אך אין זו ההגדרה היחידה. לא הפחדנות היא היפוכה של הגבורה אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גיבור לא יהיה... הגבורה היא קודם כל מידה מוסרית... זו היא הצורה הנעלה ביותר של הישרות וביסודה עומדת אהבת הזולת".

(יצחק שדה)

יצחק שדה כנה "הזקן", הנה אלופי בצה"ל וממקימיו, מנהיג, מחנך, מחזאי וסופר. גם הוא הציג פרשנות למשג גבורה:

גבורה היא לא רק גבורה של חילים אמיצים בקרב. גבורה אמיתית היא המוכנות להקריב מעצמי עבור הזולת, גם אם אשלים על כף מחיר אישי כבד. גבורה היא לא ההפך מפחדנות, אלא ההפך מאנוכיות. אפלו הפחדן יכול להיות גבור. ביסודה של הגבורה נמצאת אהבת הזולת.

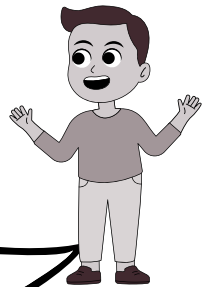
(מעובד מדברי יצחק שדה) (מעבד מדברי יצחק שדה)

2. קראו את שני הספורים שלהלן וסמנו את הספור המבטא גבורה כפי שמגדיר אותה יצחק שדה:

הבנות בכיתה קבעו ערב סרט אבל לא מוכנות להזמין את נעה. הודעתי להן שאם נעה לא מזמנת - גם אני לא מגיעה! אני לא אשנה את דעתי, למרות שהן לא מדברות אתי מאז.

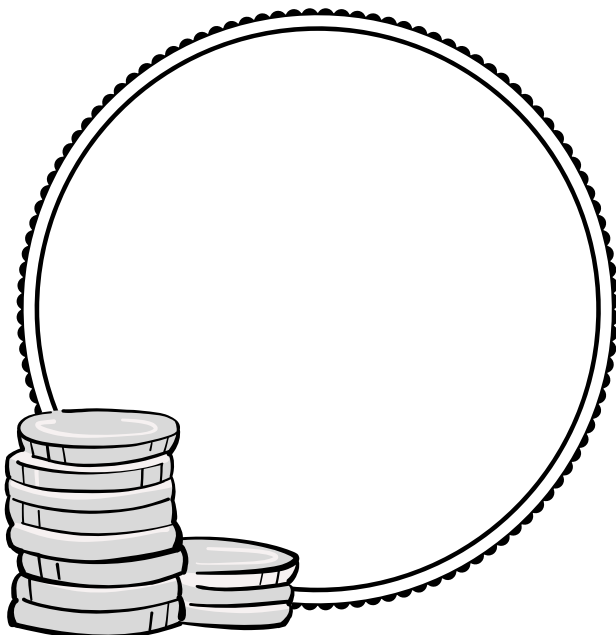

בשעור אמנות ותרתי לנעם ואפשרתי לו לשבת במקום הקבוע שלי, מכיון שהוא רצה לציר יחד עם יואב שיושב בדרך כלל על ידי.

צרו יחד מטבע 'גבורה' על המטבע הטביעו סמל, ציור או מלים שימחישו את משג הגבורה כפי שאתם מפרשים אותו.

למה מטבע?

בעבר מלכים ושלטים יצרו מטבעות עם דיוקנם או עם סמלים לבטא את שלטונם או נצחונם. גם לממלכה החשמונאית היו מטבעות ששמשו אותם בתקופת שלטונם בארץ ישראל. בנגוד למטבעות יוניים, רומיים וכדומה שבהם היו מטביעים את דמות דיוקן המנהיג או האלים, מטבעות החשמונאים הציגו סמלים בלבד, ולא דיוקנאות.

איזהו גבור?

"הגבורה איננה פסגה, היא דרך העפלה שאין בה קפיצות. היסוד שבגבורה אינו האומץ אלא הנכונות להקרבה עצמית. לאומץ שבגבורה יכול להגיע גם האיש המפחד אם חזקה בו נכונות ההקרבה. הפחד הוא מעצור והאיש הנכון יתגבר גם על המעצור הזה... הגבורה האמיתית מתגלה גם בחולין של יום יום. אנו רגילים לייחס את מעשה הגבורה לצבאיות, מסיבה מובנה; מהלוחם נדרשת הסכמה להקרבה מקסימלית, לקורבן חיים. אך אין זו ההגדרה היחידה. לא הפחדנות היא היפוכה של הגבורה אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גיבור לא יהיה... הגבורה היא קודם כל מידה מוסרית... זו היא הצורה הנעלה ביותר של הישרות וביסודה עומדת אהבת הזולת".

(יצחק שדה)

יצחק שדה כנה "הזקן", הנה אלופי בצה"ל וממקימיו, מנהיג, מחנך, מחזאי וסופר. גם הוא הציג פרשנות למשג גבורה:

גבורה היא לא רק גבורה של חילים אמיצים בקרב. גבורה אמיתית היא המוכנות להקריב מעצמי עבור הזולת, גם אם אשלים על כך מחיר אישי כבד. גבורה היא לא ההפך מפחדנות, אלא ההפך מאנוכיות. אפלו הפחדן יכול להיות גבור. ביסודה של הגבורה נמצאת אהבת הזולת.

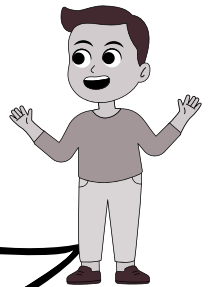
(מעובד מדברי יצחק שדה) (מעבד מדברי יצחק שדה)

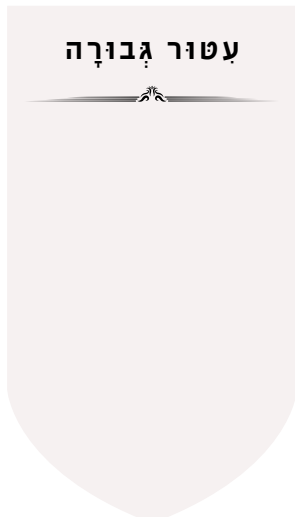
2. קראו את שני הספורים שלהלן וסמנו את הספור המבטא גבורה כפי שמגדיר אותה יצחק שדה:

הבנות בכיתה קבעו ערב סרט אבל לא מוכנות להזמין את נעה. הודעתי להן שאם נעה לא מזמנת - גם אני לא מגיעה! אני לא אשנה את דעתי, למרות שהן לא מדברות אתי מאז.

בשעור אמנות ותרתי לנעם ואפשרתי לו לשבת במקום הקבוע שלי, מכיון שהוא רצה לציר יחד עם יואב שיושב בדרך כלל על ידי.

צרו יחד 'עטור גבורה' עצבו אותו כפי שימחיש את משג הגבורה כפי שאתם מפרשים אותו.

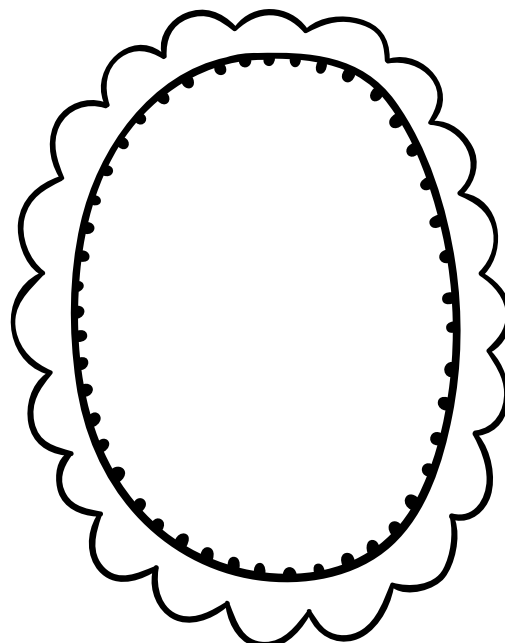
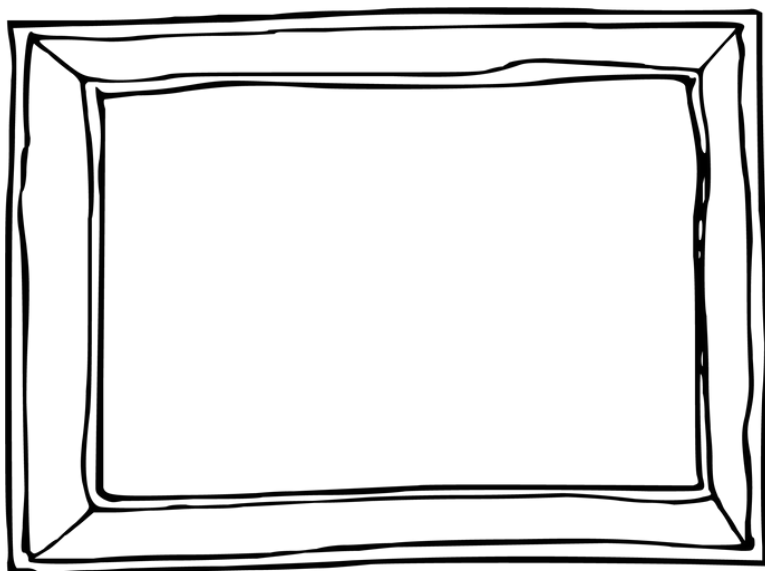
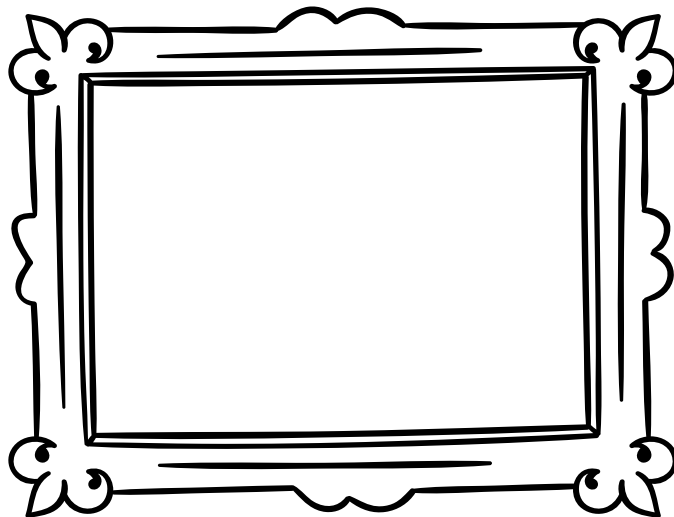
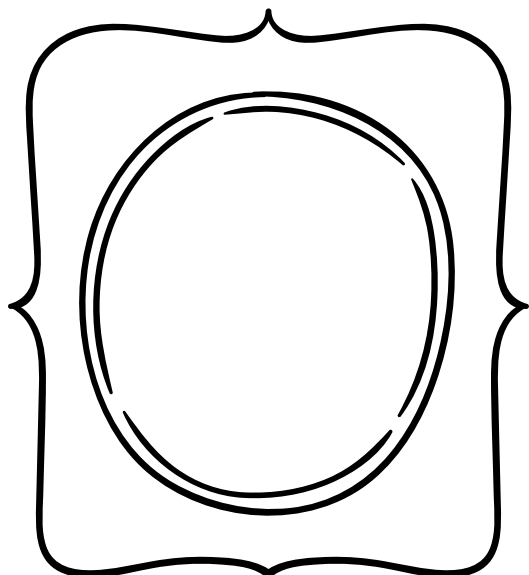
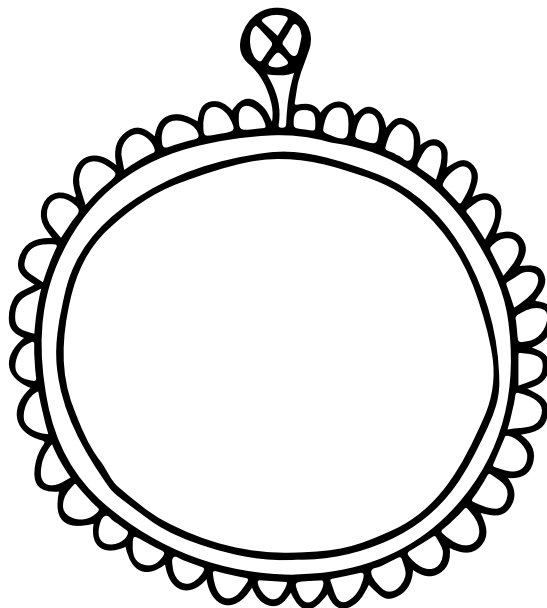
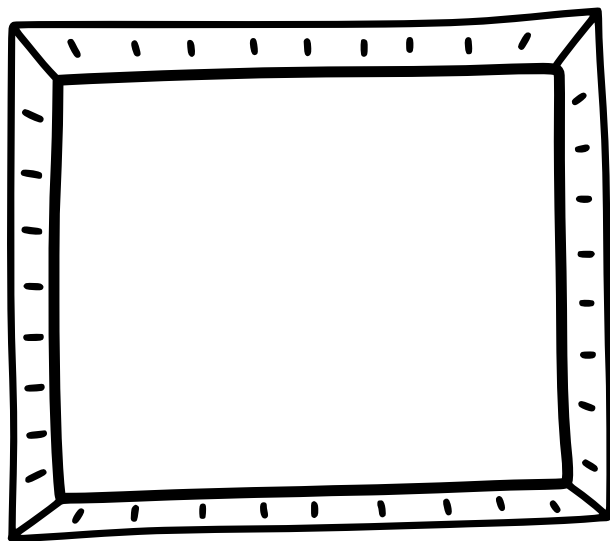
עטורי צה"ל

הם אותות ועטורים המענקים לסגלי וקציני צה"ל, שהפגינו אמץ לב וגבורה יוצאי דופן, בדרך כלל בשעת לחימה. רבים מבין מקבלי העטורים נהרגו תוך כדי בצו המעשה שבגינו עטרו. עטורי צה"ל נחלקים לשתי קבוצות: עטורים, וציונים לשבח. ישנו מדרג ברמת העטור או הציון לשבח. עטור הגבורה, העטור הגבוה ביותר שנתן בצה"ל, מענק "על גבורה עלאית, בעת לחימה, מול פני האויב, תוך חרוף נפש". לעטור הגבורה סרט בצבע צהוב. עטור העוז - העטור השני בחשיבותו - מענק "על מעשה גבורה, שנעשה במלוי תפקיד קרבי, תוך חרוף נפש". לעטור העוז סרט בצבע אדום. עטור המופת - העטור השלישי בחשיבותו - מענק על "מעשה שנעשה באמץ לב והוא ראוי לשמש מופת". לעטור המופת סרט בצבע כחול.

איזהו גבור?

א. חשבו ובחרו עד ששה גיבורים וגיבורות שאתם מכירים - הם יכולים לבטא סוגים שונים של גבורה.
ב. הדביקו כאן תמונות של הגיבורים שבחרתם:

איזהו גבור?

בחרו עד שלושה מקורות שונים על גבורה. כדאי לבחור מקורות שמציעים מבט שונה זה מזה על הגבורה. נסחו עד שתי שאלות על כל מקור, אותן תרצו לשאול את החניכים.

"גבורה היא לקיים חיים תקינים - חיים טובים ומשלמים." 'המרקיז דה וברז'

"מוטב למות על רגלינו מאשר לחיות על ברקינו." אלבר קאמי

כשקבש אלכסנדר מוקדון (השליט היווני הגדול) את ארץ ישראל הוא פגש בחכמי הנגב, ובקש לשאל אותם מספר שאלות. אחת השאלות ששאל אותם הייתה: "איזהו גבור?"
וחכמי הנגב השיבו לו: "הכובש את יצרו."
(מעגד על פי תלמוד בבלי, מסכת תמיד, ל"ב, ע"א)

הגבורה היא התכונה האנושית הראשונה במעלה; היא מהנה ערבה לכל התכונות האחרות." אריסטו

"איזהו גבור? הכובש את יצרו."
מסכת אבות, ד' משנה א'

"ויאמר [יהודה] .. לרפי הלבב - לשוב איש אל ביתו, ויסעו המחנה ויחנו מדרום לאמאוס. ויאמר יהודה התאזרו והיו לבני חיל והיו נכונים (מוכנים) לבקר להלחם בגויים אשר נאספו עלינו להשמידנו ולהשמיד את מקדשנו."
(ספר מקבים, א, ג)

נלה: "אני חושבת שאטה אמיץ".
מופסה: "זזו, קח מפה את נלה, עלי ללמד את בני לקח".
מופסה: "סימבה... סימבה אני מאוד מאכזב ממך".
סימבה: "אני יודע".
מופסה: "יכלת להרג, עברת בידועו על האסורים שלי, וגרוע מזה סכנת גם את נלה".
סימבה: "רק נסיתי להיות אמיץ כמוך".
מופסה: "אני אמיץ רק כשיש צורך".
סימבה, להיות אמיץ אין פרושו ללכת לחפש צרות".
(מלך האריות, דיסני)

הגבורה האמתית היא המתינות." אוריפידס

"טוב ארך אפים מגבור, ומשל ברוחו מלכד עיר." משלי טז לב